

Necrologies
Membres numeraris

Jordi Gras i Riera

(09.05.1915 - 30.11.2007)

Nascut a Barcelona l'any 1915, malgrat que va veure interrompuda la seva formació acadèmica per la Guerra Civil, Jordi Gras es va llicenciar en medicina als disset anys a la Universitat de Barcelona i en farmàcia als dinou anys a la mateixa universitat.

Després, tot presentant les corresponents tesis a la Universitat Central de Madrid com era obligat aleshores, va obtenir el doctorat de medicina l'any 1945 i de farmàcia l'any 1951.

D'altra banda, va ampliar estudis a Zuric, al Laboratori d'Investigació Bioquímica del doctor Wunderly, expert en l'estudi de les proteïnes, de la Clínica Universitària del professor Loeffler.

De la seva època d'estudiant, Jordi Gras havia destacat el doctor Miquel Barrera, professor auxiliar a la Facultat de Farmàcia que el va introduir en l'aprenentatge de l'anàlisi química, i els doctors Pere González i Pere Domingo, que en el Laboratori Municipal el van iniciar en la immunologia, entre aquelles persones que més havien influït en

la determinació del seu futur professional. De l'època de postgrau havia destacat els professors Loureiro, Ecker i Pedro i Pons.

Llocs de treball

Jordi Gras va desenvolupar la seva tasca professional a dos hospitals. D'una banda, de 1944 a 1970, a l'Hospital Clínic i Provincial de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, on fou cap dels laboratoris de bioquímica d'una de les clíniques mèdiques: la corresponent a la Càtedra de Patologia i Clínica Mèdica A dirigida pel professor Agustí Pedro i Pons. A diferència del que ara passa, aleshores cada càtedra era una clínica completa, amb totes les seves especialitats i amb els seus corresponents laboratoris. Als laboratoris de la Clínica Mèdica A, hi feren una gran tasca Jordi Gras en la bioquímica i Amadeu Foz Tena en la microbiologia.

D'altra banda, l'any 1945 Jordi Gras va començar a treballar a l'Hospital Municipal d'Infecciosos amb el doctor Amadeu Foz, amb qui va suggerir i orientar la creació del Departament d'Investigacions, departament que fou inaugurat l'any 1948, amb l'assistència d'Alexander Fleming. I en aquest hospital, anomenat més tard Hospital del Mar, Jordi Gras, des de l'any 1950 fins a la seva jubilació, l'any 1985, fou cap de la Secció d'Immunoquímica i director de l'anomenat inicialment Institut de Recerca Mèdica i més tard Institut Municipal d'Investigació Mèdica (IMIM).

L'investigador

La recerca de Jordi Gras es va centrar inicialment en el desenvolupament de tècniques per a l'anàlisi de les proteïnes del plasma i en l'estudi de les alteracions de les seves propietats fisicoquímiques en diverses malalties. En aquest camp, l'any 1956 va publicar una monografia, *Proteínas plasmáticas*, que va tenir notable ressò i de la qual es van fer diverses edicions.

Més endavant, en el camp de la immunologia, en el desenvolupament de la qual fou un capdavanter a Espanya, Jordi Gras va tractar diverses línies, com el catabolisme de l'antigen, però es va centrar principalment en l'estudi dels mecanismes de tolerància i en el tema de la immunització antigènica persistent, i va demostrar la importància d'aquesta en el canvi de la resposta de IgM a IgG i en la inhibició final de la resposta. En relació amb aquest camp, va publicar tres monografies: *Mecanismos inmunológicos* (1972),

Acción de la irradiación sobre la respuesta inmunológica (1975) i *Los mecanismos de homeostasis inmunológica y el equilibrio inmunológico* (1979).

Sobre temes d'aquests dos àmbits de recerca, Jordi Gras va dirigir diverses tesis doctorals i va publicar més de cent cinquanta articles en revistes espanyoles i estrangeres. A més dels llibres ja esmentats, cal destacar la publicació d'un altre de caire més filosòfic, l'any 1982, *El desarrollo del pensamiento abstracto y su valor en la ciencia*.

El professor

Durant la seva estada al laboratori de bioquímica de la Clínica Mèdica A, Jordi Gras va fer cursos d'actualització bioquímica per als membres de la Càtedra de Patologia i Clínica Mèdica i va participar en els ensenyaments de primer i segon curs de la llicenciatura de medicina en els quals estava implicada la Càtedra de Fisiologia General i Química Biològica i Fisiologia Especial que portava el professor Santiago Vidal i Sivilla, a la qual va estar vinculat com a professor a diversos nivells. Jo encara el recordo pujat a una escala per formular les vies metabòliques en una gran pissarra que ocupava tota una paret de l'aula 7, l'aula «de Fisiologia». En aquells temps les aules no eren adscrites a cursos, com ara, sinó a càtedres, de manera que els estudiants havíem d'anar canviant successivament d'aula per a assistir a les classes de les diverses assignatures.

Les facultats de medicina van ser les últimes en les quals la bioquímica va passar a ser una matèria separada de la fisiologia, adscrita a una càtedra independent. Quan, seguint aquest procés, a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, l'any 1970, es va dotar una Càtedra de Bioquímica i, un any després, es va constituir el Departament de Fisiologia i Bioquímica, el doctor Gras en va ser nomenat encarregat. Més tard, l'any 1977, per concurs de trasllat, vaig accedir-hi jo, amb previ pas per la Facultat de Medicina de la Universitat d'Extremadura a Badajoz.

Una mostra de l'interès de Jordi Gras per la docència de la bioquímica és la publicació del llibre *Fundamentos de bioquímica médica*, en un moment (la primera edició va aparèixer l'any 1961) en què els llibres de bioquímica traduïts al castellà i encara més els d'autors espanyols eren molt escassos.

L'acadèmic

Jordi Gras va ingressar com a acadèmic numerari a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, aleshores Real Academia de Medicina de Barcelona, l'any 1961. Va pronunciar

el discurs d'ingrés, «Naturaleza y significado bioquímico de la respuesta de anticuerpos», el dia 12 de febrer; va ser contestat per l'acadèmic Carlos Soler Dopff. Quan, l'octubre de 2004, el Ple de l'Acadèmia va acordar nomenar-lo acadèmic numerari emèrit, Gras era l'acadèmic numerari més antic en actiu.

Membre de la Societat Catalana de Biologia des de l'any 1963, Gras va ingressar a l'Institut d'Estudis Catalans el mes de gener de 1985 com a membre de la Secció de Ciències.

Va ser, també, membre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de la Societat Catalana d'Immunologia (en la qual va ocupar la vicepresidència entre els anys 1981 i 1983).

En l'àmbit de l'Estat, Gras va ser acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia Espanyola de Medicina i membre de la Societat Espanyola de Bioquímica i de la Societat Espanyola d'Immunologia, la fundació de la qual havia impulsat i de la qual va ser el segon president.

Reconeixements

A casa nostra, la rellevància de la trajectòria de Jordi Gras va ser especialment reconeguda amb la concessió de la Medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya, l'any 1985, i del Premi d'Investigació Ciutat de Barcelona, dos anys més tard. D'altra banda, Gras fou nomenat soci honorari de l'Associació Bioquímica Argentina.

La persona

I per acabar tot assenyalant alguns trets de la personalitat de Jordi Gras, permetin que faci meu allò que va escriure Corbella: «Gras era poc amic de parlar en excés i fins i tot del seu lluïment personal. Feia la impressió d'home savi, dedicat a les seves coses, potser excessivament discret, però amb un coneixement sòlid d'allò en què treballava i explicava... Fou, també, una personalitat acollidora, de qui era fàcil obtenir ajut sense demostrar cap superioritat i les opinions del qual, sempre mesurades, podien ser cregudes».

Aquest era Jordi Gras i Riera, membre de la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, que va morir el 30 de novembre passat. Va morir, però no ens va deixar. Estarà per sempre en nosaltres.

Text llegit pel senyor Josep Carreras i Barnés en el Ple del dia 21 de gener de 2008